

KAPITTEL 4

Å bli en skrivende fagperson: Tre fortellinger

I ungdomstida er det ikke uvanlig å skrive for sin egen del. Det kan være korte ting i flere sjangre: dikt, brev, meldinger, manus, dagbok, blogg. Noen er også glade for å kunne skrive stil og lengre oppgaver på skolen. Men det er også mange som opplever nederlag gjennom skriving, for eksempel i norskfaget, og som senere velger fagkombinasjoner der de slipper å skrive lange tekster. Den skriveleden man har hatt som barn, kan svekkes gjennom erfaringer med å bli rettet på, ved ikke å forstå kravene eller ved å oppleve at man ikke kan uttrykke seg slik man selv ønsker, som når man må skrive på et annet språk enn morsmålet.⁴⁴ I dette kapitlet forteller tre fagpersoner, kalt A, N og C, om hvordan de har blitt formet og dannet som skrivende fagpersoner. Oppfordringen de fikk var å fortelle om sitt forhold til skriving slik det har utviklet seg fra ungdomstiden og gjennom ulike faser fram til i dag. De fikk også noen tematiske stikkord om hva jeg var interessert i, nemlig *identitetsutvikling* og *forestillinger om skriving*. Alle har framhevet det som har vært vesentlig for dem selv å fortelle fra sine skrivehistorier, og de har ikke snakket om *alt* som kan være relevant.

Oppdraget var altså ganske enkelt: Fortell meg om hvordan det var å skrive, først som ungdom, i og utenfor skolen, og hvordan det var å begynne å skrive ved universitetet. Hvordan opplevde du overgangene mellom ulike nivåer (videregående, lavere grad, høyere grad, PhD), og var det noen spesielle hendelser eller nøkkelpersoner som hadde betydning for deg da du begynte å forme din identitet som skrivende fagperson? De ble bedt om å legge vekt på hendelser som angikk deres forestillinger om skriving, spesielt tilbakemeldinger fra lærere, veiledere og andre

44 Dette siste er et særdeles viktig tema som jeg ikke har kunnet gå inn på innenfor denne bokas rammer.

personer. Jeg var også nysgjerrig på om de skrev dagbok som barn/unge, om de hadde gjort seg tanker om sammenhengen mellom denne skrivingen og den faglige skrivingen og om de hadde tekstlige forbilder som de er inspirert av. Imidlertid opplevde jeg at alle tre var så velforberedt, eller hadde så mye på hjertet, at det i praksis ikke ble nødvendig å komme med spørsmål eller oppfordringer.

A, N og C er forskjellige når det gjelder fag, kjønn, alder og sosial bakgrunn, men fellestrekket skulle være at de først og fremst er fagpersoner, ikke forfattere. Alle historiene hadde overraskende trekk, og mye viste seg å være annerledes enn jeg hadde forestilt meg; blant annet at N identifiserte seg mer som forfatter enn som fagperson, og at A og C hadde opplevd til dels store problemer med det å skrive. Dette gjorde at A og C hadde gjort seg veldig rike refleksjoner omkring de psykologiske sidene av skrivearbeidet, mens N, som så på seg selv som en habil forfatter, brukte et litt annet forståelsesrepertoar.

Muntlig samtale skiller seg fra skriftlig tekst på flere måter. I disse intervjuene var det tydelig at informantene diskuterer med seg selv for å komme fram til en forståelse, for eksempel når de gjentatte ganger bruker uttrykk som «jeg tror at jeg er ...», «dette tror jeg har vært viktig for meg», og lignende. Transkripsjonene inneholder en rekke gjentakelser, tenkepauser og utbrudd som «eh!», og som intervjuer deltok jeg med en rekke oppmuntrende uttrykk som «mmm». Av hensyn til framstillingen har jeg fjernet en god del av denne tenkesnakkingen, men noe er beholdt. Når informantene prøver seg fram for å finne det rette uttrykket for det de ønsker å si, er dette en kilde til å forstå hvordan man leter seg fram til meningen i et stoff, her: fortellingen om det skrivende selvet, og gjenspeiler således en selvrefleksiv erkjennelsesprosess som inngår i et identitetsarbeid.

As historie: Ønsket om å kunne skrive

A er en kvinnelig akademiker rundt 40 år med samfunnsvitenskapelig doktorgrad og fremmedspråklige studier i tillegg. Hun arbeider som universitetslærer og deltar i forskningsprosjekter. A har et utpreget reflektert – språkliggjort – forhold til sin egen skriving som setter både

psykologiske forhold og spørsmål om faglig identitet i bevegelse. Denne refleksjonsrikdommen gjorde at intervjuene med A ble en god del lengre enn de øvrige.⁴⁵

I det første intervjuet formidlet A en tydelig fortelling om sitt gradvis mer problematiske forhold til det å skrive og publisere. Da vi møttes til oppfølgingsintervjuet noen måneder senere, hadde hun brukt tiden som var gått til å reflektere ytterligere over hvordan hun tenkte – og ønsket å tenke – omkring disse temaene, slik at en del ting som ble framsatt som problematiske og uforløste i første intervju hadde gjennomgått en bearbeiding og blitt mer avrundet, om ikke helt tilbakelagt, ved vårt andre møte. Denne bearbeidingen av egen fortelling var noe A kommenterte selv, og er betegnende for hvordan hun bruker strategier, metarefleksjoner og tolkning av ulike erfaringer til å hjelpe – eller *pushe* – seg selv videre.

«Dette var jo et problem»

A kommer fra en plass der det ikke var vanlig å ta høyere utdanning, men hun har etter eget sigende alltid visst at hun selv skulle gjøre det. I oppvekstmiljøet var det en viss skepsis mot det skriftlige, og hun har følt seg mer komfortabel med muntlige enn skriftlige uttrykk.

A: «Så kan det óg ha noe med hva som kommer lett til en, og hva som er tyngre, og for meg så kommer jo det å snakke om ting, *lett*. Jeg er, jeg er ganske – verbal. Og det muntlige er jo nesten alltid knyttet til konkrete kommunikasjonssammenhenger hvor det at du snakker, betyr noe i *det rommet*. Og det tror jeg handler om barndom og oppvekst, ungdomstid og sånn, at for meg så er det noe viktig i at *det skal ikke bare være for meg.*»

Forestillingen om at det kanskje ikke *er* noen der som kan ha nytte av teksten, har gjort at A har vært mer opptatt av undervisning og konkrete kommunikasjonssituasjoner enn av å skrive. A liker riktignok å arbeide med tekst, men det hun liker, er det hun *lærer* når hun skriver: «Dette har jeg vel ikke skjønt før nå i det siste, at det jeg har brukt skriving til er å lære meg ting. Så det betyr at jeg alltid har vært opptatt av å skrive

45 I gjengivelsen har jeg fjernet en god del gjentakelser og småord som sånn, altså og på en måte; ord som brukes til å kalle fram et resonnement, men en del har fått stå fordi slike uttrykk er med å levendegjøre innholdet, ikke minst gjennom *rytmen* de skaper.

om det jeg *ikke kan*, mens å skrive om det jeg kan, har jeg ikke gjort noe særlig av.» A forteller at hun kan lese artikler og bøker fra sitt eget fagfelt, og tenke at «dette her har jeg jo visst i årevis» når det kommer ut. «Men jeg har jo da ikke skrevet om det, for jeg har tenkt at, det var jo ting jeg *forsto*.» I stedet har hun brukt tekstene sine til å undersøke ulike problemstillinger og spørsmål som har vært spennende å arbeide med, men hvor selve skriveprosessen blir veldig langsam «fordi man nettopp bruker den til å drive fram en læringsprosess, og ikke som formidling. For meg har det muntlige vært måten jeg formidler på, og så har skriving vært en måte jeg har lært meg ting på, tror jeg.»

A: «Jeg tror at for meg handler det om at skriving – og publisering – er assosiert med en viss *egoistisk* aktivitet.» Selv om hun ikke mener dette intellektuelt sett, er det en «*følelsesmessig tendens*», og en forestilling som «sitter dypt». Som en kontrast til den «egoistiske» skrivingen for å lære seg ting, trekker A fram erfaringer med samskriving, der «ting fikk mening og det var lettere å gjøre det, nettopp fordi det var *andre* ... det var andre mennesker som det betydde noe for. *Det* tror jeg kanskje er en nøkkel for min del ... Jeg trenger å *vite det*; det trenger å være tydelig for meg, at om jeg skriver eller ikke, har ... ja, betyr noe for flere enn meg.»

A kobler disse forestillingene til stedet hun vokste opp, der det ikke var vanlig å ta høyere utdanning, og der det å være glad i å lese, ble lagt merke til: «Å være glad i å lese, altså, språket ditt, alt! Alt man sier og er, hvis man er en unge som er litt akademisk anlagt ... det skiller deg jo ut, ikke sant, du blir jo ... det er noe som gjør at du stikker deg ut, og for meg, jeg er jo ... ja, ganske sånn flokkdyr. Jeg er veldig glad i å være sammen med folk, og syns fellesskap gir mening til veldig mange ting ... så dette var jo et problem.»

«Det her må du finne ut av»

Som ungdom var A en høytpresterende elev som var opptatt av hva hun kunne bruke for å lære og utvikle seg. A: «Med et sånt læringsdriv, så kunne man på en måte suge til seg mange ting som gjorde at man bare skjønnte hva som skulle til for å bli bedre – men når det gjaldt det å skrive, så var ikke det åpenbart for meg.» På videregående hadde A glede av

idéfasen, men syntes ikke at hun «fikk det til å komme helt ut», det var en «følelse av at noe ikke kommer helt på plass». På et tidspunkt forsøkte hun å spørre norsklæreren om hva hun kunne ha gjort bedre. «Og hun på en måte ikke kunne *svare meg* på hva det var. Men hun skulle tenke på det, og så kom hun tilbake og sa at 'jeg tror det er litt kompakt'. Og det var den mest artikulerte tilbakemeldingen jeg hadde *fått*, da, på egen skrivning, så la jeg jo mye i det uten at jeg helt skjønnte hva det innebar – eller, hva skulle jeg gjøre?»

Likevel, da hun begynte på universitetsstudier hadde hun glede av å skrive. A: «Jeg hadde en sånn yringsfølelse – med tanke på den type tekster, og en glede. Jeg hadde følelsen av å kunne omsette en tanke til teksten ... ganske lett, altså.»

A tok blant annet et samfunnsvitenskapelig emne med skriftlig og muntlig eksamen, hvor oppgaven dreide seg om frihandel, «og på den tida var jeg jo veldig sånn fersk student, og opptatt av politiske spørsmål, og dette her var jo noe vi diskuterte masse.» Men etter at hun hadde skrevet eksamen forsto hun at hun hadde «bomma litt på sjangeren; altså at jeg skrev noe som var mer en meningsytring enn som egentlig var en sånn akademisk *tekst*.» Hun brukte hele det første året på å skjønne hva det var hun ikke skjønnte: «Jeg skjønnte for eksempel ikke ordentlig hva de pensumlistene var for noe ... at det var meningen at man skulle lese alt som var på dem, og heller ikke *hvordan* man skulle lese de tekstene.» Hun leste det meste, og hadde glede av det, men «*jobba* ikke nok med det, altså som fagstoff». Så, da hun kom til muntlig eksamen «skjønnte jeg at jeg egentlig ikke hadde skrevet sånn som den teksten skulle *være*. Her er det noe du ikke helt forstår ... det her må du finne ut av.»

Hvordan er man stipendiat?

Etter det innledende året, forteller A, kom en studietid preget av mestring. Men overgangen fra å være hovedfagsstudent til å bli ansatt som doktorgradsstipendiat opplevdes igjen som stor. På hovedfag hadde hun visst hva hun skulle gjøre, og var i en avklart arbeidsprosess med veileder, men så var det «ganske sånn bråstopp» i overgangen til doktorgraden hvor det ikke var noen som kunne vise hvordan man gjorde det, «altså

hvordan man var stipendiat». Instituttet kunne verken tilby rollemodeller eller et arbeidsfellesskap som man kunne gå inn i, «sånn at, jeg satt på en måte på det kontoret og *ventet på å bli smartere ...* fordi det måtte jo være en *forskjell* fra hovedfaget [ler] til doktorgraden. Og så demret det jo for meg, etter hvert, at det ikke kom til å skje». Forestillingen om at det skulle skje et kvalitetsssprang fra hovedfag til doktorgrad gjorde at hun ikke syntes hun kunne fortsette som før: «at det å fortsette å gjøre det jeg hadde gjort, på en eller annen måte ikke var *bra nok*. Jeg følte meg ikke usikker, men jeg var *drit ukomfortabel* da jeg satt på det der kontoret.» Men da veilederen foreslo å lage en publiseringsplan for henne, var heller ikke dette noe hun klarte å ta alvorlig. Det var noe med den nye rollen, arbeidsprosessene og «publiseringsspillet» som hun ikke fikk gjort til sitt eget. A: «Det er noen sånne punkter som jeg ikke har knekt i mitt eget arbeid, altså.»

«Så stoppet det opp ...»

I løpet av doktor- og postdokperioden hadde A en krevende livssituasjon der hun i en årrekke måtte leve med oppstykket nattesøvn. Dette fikk konsekvenser for konsentrasjonen, noe som spesielt gikk ut over skriveingen og dermed også den publiseringen som forventes i postdokperioden. Den manglende publiseringen gikk i sin tur ut over selvfølelsen og identiteten, ikke bare på jobb, men også privat.

A: «Det ble fryktelig, fryktelig lite søvn i veldig mange år, og det gjorde noe med konsentrasjonen, noe som gjorde at skriveing ble kjempevanskelig. Det å konsentrere seg å skrive, og det å kjenne at *teksten betydde noe*, var vanskelig. For når man er trøtt, så kjenner man jo aller mest at man ikke får til det man prøver på, og det kan jo skyldes så mangt. Så det er egentlig ganske vanskelig å forholde seg til en sånn årsakssammenheng. Når det strekker seg over så lang tid, så gjør det noe med identiteten din.»

Det å være sliten, ble normaltstanden for A: «Man glemmer hvordan det er å være opplagt, man glemmer hvordan det er å være utsovet, for det er man aldri, og man tror bare at det er sånn man *er*. Det kjører opp nye spor i identiteten: *'Nei, jeg er en som sitter foran en tekst, og ser jo verken assen jeg skal avslutte eller ... her er det bare ... og det griper meg ikke'*.

Sånn at det, det blir jo på en måte *den man er*. Og ganske lenge klarte jeg ikke å se at det handlet om at jeg aldri sov mer enn halvannen time i strekk. Det tror jeg ikke at jeg skjønnte. Og så, om jeg skjønnte det, hva skulle jeg da gjøre? Det var jo den jobben jeg hadde.»

Målet ble å «holde det gående på en eller annen måte». A beskriver hvordan hun gikk på jobb uten at noen så hvordan hun hadde det: «Du må klare å sitte i den stolen foran en PC, men det er ikke noen som griper tak i deg og sier at du klarer faktisk ikke dette her, det kan ikke du gjøre ... men ingen, ingen ... Jeg tenker at på et sted hvor hvor man jobbet mer *sammen* så ville det blitt mer synlig at man ikke *leverte*, at dette her ikke *gikk*, men ved det instituttet jeg kom fra så ble det aldri ordentlig synlig for noen.»

Denne erfaringen har tatt mye tid og krefter for A, også i ettertid. Hennes indre fortelling dreier seg i stor grad om å ta grep om det *vanskelige* ved skrivingen ved å tenke på det, lese om det, delta på skriveseminarer og bruke ulike øvelser.

A: «Jeg ser jo egentlig aller mest på meg selv som en person med et komplisert forhold til skriving. Jeg vil veldig gjerne *kunne skrive*. I perioder har skriving vært noe jeg har tenkt fryktelig, fryktelig mye på, og som jeg har snakket mye om.» Det *vanskelige* ved skriving er noe hun har hatt «veldig langt framme i *identiteten*». Da ett av barna begynte på skolen skulle hun hilse på de andre foreldrene, «hvor jeg nærmest presenterte meg litt sånn: hei, jeg heter A, og jeg har ikke publisert så mye. Altså, det var ikke ordrett sånn, men det var ikke så langt unna heller, fordi det lå så langt framme for meg.» A ser på seg selv som «en som strever med skriving; som er opptatt av skriving, men som ikke helt *får til* å skrive. Altså, jeg *skriver jo*, og noen ting skriver jeg også fort og lett. Men jeg har jo valgt en jobb som gjør at jeg egentlig må skrive mer enn jeg *har gjort*, og jeg har også opplevd, særlig i postdokperioden, en enorm frustrasjon med ikke å få skrevet mer enn jeg har gjort.»

«Den evnen man en gang hadde»

Gjennom hele sin oppvekst skrev A dagbok «for å skjønne ting, sortere tanker og ordlegge opplevelser». Men det som i barne- og ungdomsårene

var et fritt forhold til skriving lot seg ikke overføre til den voksne fagskrivingen. I stedet for en stegvis utvikling, beskriver hun det som et brudd: «Det er ikke bare sånne steg for steg som man tar, og så er man på et nytt sted ... Det framstår mer som et brudd og som et slags tap av en evne man hadde.»

A hadde samme veileder på lavere grad og høyere grad. Han observerte vanskene hun hadde med å skrive, men var også kjent med strategiene hun hadde som yngre student: «Han har alltid vært opptatt av at jeg må måtte komme tilbake til måten jeg skrev på som mellomfagsstudent, fordi da var jeg vel veldig klar på at jeg skriver ganske sånn kaotiske førsteutkast, og det sitter alltid igjen veldig mye i hodet. Altså, jeg tror jo at det er en komplett tekst, men det er jo ikke det. Og på en eller annen måte har jeg kommunisert til ham at, liksom, 'slapp av, det gjør ingen ting, for det, det blir bedre'.» Der A tidligere kunne bekrefte for veilederen at teksten ikke var ferdig, men at hun visste hva som måtte til, opplevde han senere at hennes forhold til skriving ble anspent: «Og det har han jo helt sikkert rett i, og på mange måter har jeg nok ... den der tanken om at man har mistet ... man har hatt en evne til å skrive og så har mistet den.»

A har brukt mye energi og tid på å bearbeide sitt forhold til skriving. Hun har blant annet brukt et internettprogram for å få i gang kreative prosesser: «Du får klistremerker for å skrive så og så mange dager på rad, og så tar det tida på deg ... ja, og det appellerer til veldig basale psykologiske mekanismer, og det lager ordskyer av de ordene du bruker mest, og det gjorde jeg *lenge*, altså. Hver dag! Jeg tok det med på ferie, når det var skikkelig krøkkete å få til. Men tanken min var jo at hvis jeg skulle komme ut av det her veldig *forknytte* forholdet til skriving, så måtte jeg på en måte finne tilbake til litt av den gleden med å ha litt sånn *flyt* i skrivningen. Og når jeg skriver om hverdagslivet og tanker så har jeg jo nettopp det, så har jeg glede i språket og det å formulere meg skriftlig. Jeg hadde i hvert fall veldig glede av å gjøre det, og jeg skrev jo virkelig hver dag, i over et år.»

Hun har også deltatt på retreat med skrivecoach og strukturerte skriveøvelser. En øvelse som ga en følelse av gjennombrudd, gikk ut på at å skrive i økter på først en time, deretter tre kvarter og så en halvtime.

For hver økt skulle deltakerne sette seg individuelle skrivemål, og disse målene ble avtalt i par.

A: «Da skulle jeg si det til deg og du til meg, for den neste timen skal vi, hver for oss, skrive det og det, og etterpå så sa man hvordan det gikk. Og så laget man et nytt mål for de neste tre kvarterene og så et nytt mål for den siste halvtimen. Og det her tar vekk så mye av ... av følelsene rundt det man skal gjøre, fordi det konkretiserer *oppgaven* og det lager noen avgrensninger i *tid*, og det knytter noen sosiale forventninger til det, så det, jeg syntes det var *kjempenyttig*. Og jeg hadde en sånn følelse av at jeg kan skrive.»

Aldri fornøyd med egen innsats

Mange at teknikkene som har hjulpet A, dreier seg om å opprette sosiale forpliktelser omkring sin egen skriving. Det å inngå skriveavtaler som betyr noe for andre, bidrar til å svekke forestillingen om at skriving er en «egoistisk» aktivitet. En annen fordel som kan komme ut av dette er en mer utvendiggjort, *realistisk* oppfatning av hva man kan utrette.

A: «For der ligger jo også noe av det ambisiøse – det å tro at man skal få gjort så *innmari mye* og så aldri, aldri, aldri bli fornøyd med egen innsats. Det tror jeg også er veldig typisk hos mange i denne typen jobb: å ikke være særlig fornøyd med det man får utretta. Men det er veldig slitsomt å *aldri* være fornøyd. Fordi, selv om du har jobba, og ikke gjort noe annet, hvis det ikke har kommet noe særlig *ut av det* er du ikke noe særlig fornøyd, selv om innsatsen har vært helt upåklagelig.»

Men det kan også være problematisk dersom det går for lett.

A: «Hvis ting går for *lett*, så blir man jo mistenksom, eller, hvertfall, jeg tar lett på positiv respons. Altså, jeg syns det er veldig hyggelig, men jeg tolker det relasjonelt, sånn at hvis du sier at 'det her var bra' så tenker jeg: 'så hyggelig at du sier det til meg; det var koselig'. Jeg tenker at det ikke nødvendigvis gjenspeiler *det jeg har gjort*. Og det tror jeg henger sammen med den skoleerfaringen der ting kom *for lett*, og det var for lite å *strekke* seg etter, for lite *motstand*. Så jeg ble en hund etter motstand. Jeg husker *alt* jeg kunne bruke til å lære eller utvikle meg. Men hvis man fortsetter med den strategien når man er i en internasjonal konkurranse der det gjelder å publisere og skrive, hvis man *der* fortsetter å ta veldig lett på all

positiv respons, og *bare* er opptatt av de negative ytringene, da fungerer det ikke lenger, fordi da er man jo et sted hvor det ikke er noen mangel på motstand. Og det tror jeg jeg har brukt ganske lang tid på å skjønne; at jeg kan ikke fortsette sånn lenger.»

Selv med all sin innsikt, er A fortsatt usikker på hvorfor det å skrive har blitt så trøblete. Kanskje er det en form for prestasjonsangst som forsterkes gjennom erfaringen av å utsette og ikke gjennomføre: «Jeg har jo brukt veldig lang tid på å ta de her artikkel- og publiseringsgreiene, å ta det helt på alvor – altså, jeg har jo fått sånne her *revise and resubmit*-vurderinger fra nivå 2-tidsskrift, og så ikke gjort det! Det er jo veldig dumt. Men akkurat det her har ikke jeg klart å ta helt sånn på alvor.»

I: «Altså, du kunne ha ...»

A: «Ja, gjort de endringene og sendt det inn og få det publisert.» [snakker raskt, så stille]

I: «Men det ligger i skuffen?» [prøvende]

A: «Mmm.»

En tydelig stemme

Jeg spør om A har noen forbilder når det gjelder faglig skriving, noen som har inspirert henne til å skrive og kanskje gitt henne et ønske å skrive på en spesiell måte.

A: «Jeg liker veldig godt tekster som har en *tydelig stemme* – tekster hvor det foregår en *tenkning*, og da handler det ofte om at *man bruker empirien til å tenke fram noe*. Jeg liker tekster som snakker litt, altså som tør å *stå i sitt eget resonnement*.» A har også reflektert over hva det er som gjør at man syns at noen tekster har stemme, men andre ikke har det. Kanskje er det slik at hun syns hun kan bruke en «tydelig stemme» i noen dagboktekster, men ikke i fagtekster. For hva er det å ha en egen fagstemme? A: «Jeg føler at jeg *ikke* har det, eller ikke tør å *bruke den*, når jeg skal *fagskrive*. Men dersom jeg skal bli fornøyd med egen skriving, så er det som en som klarer å *skape noe*, og da skaper du noe *som deg sjøl*.» Spørsmålet er kanskje hvor mye det er greit å legge til av stilistiske (utenomfaglige) effekter. A: «Jeg tror at jeg leter veldig etter at det skal bli *presist*, og at deri ligger noe av nøkkelen til 'det kompakte'. Alt

utenomsnakket som det er *masse av* i muntlige tekster, og som gjør at de kommuniserer, det tar jeg vekk. Og da blir det egentlig ikke noe spesielt bra, det som står igjen [ler]. Det det kommuniserer ikke nødvendigvis noe godt, for det blir så fortetta. Så der er det en tosidighet.»

Samskriving: nye erfaringer

A forteller om et samskrivingsprosjekt med tidsfrist, og der hun opplevde mye motstand, men likevel tok en beslutning om å lede skrivearbeidet. A: «Jeg kjente at det var vanskelig, og jeg kjente at ... 'du kan jo ikke noe om det her'. Og da jeg sendte det fra meg, hadde jeg lyst til å sende med en lang, lang forklaring. Men så satte vi oss sammen, og så sa de andre at 'nå ble det jo, nå ble det jo virkelig *sammenheng i det her*', og så tenkte jeg, jøss ... kan det [ler], kan det ... ja! Kan noe som jeg var så lite fornøyd med, avstedkomme de reaksjonene her? Og det å *bruke det sosiale* i skriveprosesser, det tror jeg kan være nyttig for meg. For det tar vekk noe av den åpenbart manglende evnen til å bedømme hva som *ligger i det jeg gjør*. Og det å ha frister og forventninger gjør at du ikke kan drive og *holde på ting* for lenge.»

I det andre intervjuet forteller A om sine nye erfaringer med å skrive artikler sammen med andre, noe hun oppfatter som et brudd med den tidligere fortellingen.

A: «Det har vært et brudd med det problematiske, på en måte. Vi har sittet og jobba gjennom en artikkel basert på våre ulike datasett. Området er lite teoretisert, så her trengs det teoriutvikling, og det er noe som vi med vår bakgrunn kan bidra med. Så har vi sittet sammen og skrevet – avsnitt for avsnitt og setning for setning. Vi har sittet sammen, og diskutert, og det som da har skjedd – altså man bruker jo lang tid – *men* da har det *vært så gjennomarbeidet*, for da har vi gått gjennom hele den der, 'hva er det vi driver på med, hva er det vi gjør ved å gå derfra til dit'. Så både situasjonen og de diskusjonene har gjort at det har vært en skriveprosess som er veldig annerledes enn mine individuelle skriveprosesser. Og så har det jo øg skapt en distanse til, til skriving som problem. Og så har det blitt ordentlig *bra*, og i dag har vi levert den artikkelen! Og så har vi fått så hyggelige tilbakemeldinger, når vi har bedt om feedback, på utkast, har

vi fått sånn veldig strålende tilbakemelding, *til og med språkvaskeren*, var sånn: ‘this was a job very well done!’»

En av de som skriver sammen med A, er det hun kaller en veldig *planmessig* skriver, «og det har fungert kjempegodt når vi skal skrive sammen, for da har vi kunnet diskutere de planene, ikke sant. Hun kommer ofte med krav om *knagger*, og så kan jeg strukturere mine tanker rundt en sånn knagg, rundt et knaggsystem.» Arbeidet begynner med å «snakke gjennom argumentet og få ned kulepunktene» før de begynner å skrive.

A: «Mye av struktureringa kommer i møtet med hennes struktur, og det gjør jo at teksten kjennes annerledes, altså den har en veldig klar struktur, og så er det de her mellomsetningene, at hun sier at ‘her, her tror jeg vi må si en setning til’. Og så kan vi lage, så kan vi lage den, mens jeg sikkert ville ha gått videre til neste moment og brukt mye lenger tid på å se at her må det være en setning til. Så det er jo et sånt fremmedgjørende element, men det innholdsmessige, føler jeg veldig er mitt, eget.»

De vonde tekstene

I det første intervjuet fortalte A om et artikkelutkast som hun hadde jobbet veldig mye med i postdokperioden, en tekst «som har i seg alle de koblingene til ‘det her får jeg ikke til, jeg får det ikke ferdig, jeg får. ...’ Alt det som var vanskelig i livet, altså det kjennes som om alt på en måte ligger i den teksten, samtidig som den handler om noe som jeg synes er viktig, og jeg vet akkurat hva bidraget er; altså den har egentlig en helt klar idé. Det er masse arbeid som ligger i den, men jeg vet at jeg makter ikke å få den ferdig, fordi jeg orker ikke å ta i det.»

I andre intervju forteller A at nettopp denne artikkelen har fått en tilværelse som felles skriveprosjekt med hennes kollega: «Altså, det mangler litt hist og her, både på innledning og der hvor resonnementet skurrer, og så mangler det helt sikkert en del av de mellomsetningene som jeg ikke er noe god til å skrive inn, sånn, hvor jeg går fra A til C, og så sitter B igjen i hodet. Men det kjentes ... Nå fikk vi levert den første artikkelen, og så har vi begynt å skrive oss igjennom innledningen på den andre, og da kjente jeg at dette kommer jeg til å – da *blir ikke* dette en sånn tekst som bare blir værende sånn 70 % i en folder til den ikke er aktuell mer,

men da kommer vi til å få ferdig den her – også! Og det er noe med det å få nye erfaringer som legger seg oppå de gamle, som gjør at man kjenner på noen nye, noen nye muligheter, da.»

Hun forteller om en annen tekst som er levert: «Det var en liten ting, men det var en tekst som jeg hadde dyttet på, og som *blei ferdig*, og det kjentes veldig deilig. Jeg tror at det er en erfaring som jeg trenger. Jeg tror nok den usikkerheten man har, både med tanke på skriving som prosess og det å kunne fullføre tekster, der tror jeg at det trengs flere år med nye erfaringer. Det er veldig knytta til skrivinga som prosess, hvor jeg kjenner meg usikker på gjennomføringsevnen, men jeg tror det er mulig da, altså det må det jo være. Man må jo å tenke at forandring er mulig, men jeg tenker at det nettopp må en del nye erfaringer på plass, og at samskrivinga er en måte å få noen sånne nye erfaringer på.»

Hva som gis verdi

Noe av problemet, ifølge A, er å kunne ta «skritt for skritt». Hun tror at hun skal gjøre veldig mange ting på en gang: «at jeg både skal lære meg noe jeg ikke kan, og så skal jeg skape noe.» Hennes forestillinger om faglig skriving er at det skal være en måte å skape noe gjennom en kreativ prosess.

A: «Og da vil jeg jo at det skal være bra, og at det skal bety noe. En del forskere har jo den forestillingen om at skriving, der er det snakk om å 'write it up', ikke sant? Det har jeg *aldri skjønt*, altså hvordan det går an, å klare å se på forskningen sin som noe som kan skrives på *den måten*, det har jeg ikke skjønt. Og jeg tror det ville vært nyttig å gjøre det litt mer.»

Med henvisning til skrivepedagogikkens skille mellom om å «skrive for å lære» og «skrive for å formidle»,⁴⁶ tror A at hun vil ha godt av å gjøre litt mer av det siste, og gi den type skriving mer vekt, «fordi skriveprosene vil være lettere da, og de vil også være verdifulle.» Tidligere har hun brukt skriving til å presse seg videre i læringsprosesser, inn mot litteratur hun ikke kjenner: «Men det blir jo ganske *tunge* skriveprosesser fordi det er så mange ting man skal gjøre *samtidig*. De gangene man skriver for å

46 Jf. Dysthe, Hertzberg og Hoel, *Skrive for å lære*.

formidle noe man allerede kan, har jeg på en måte ikke tillagt noen *verdi*. Men det har det jo.»

I det andre intervjuet kunne A se tilbake på sin gamle fortelling ut fra en ny fase, der tidligere erfaringer hadde begynt å dekkes av nye erfaringer som dannet et nytt perspektiv (før – men nå) slik at fortellingen begynte å bli avrundet. Likevel understreker hun at det vonde fortsatt ikke er helt tilbakelagt; hun er fortsatt ikke helt trygg på at hun er en som kan skrive. As prosjekt i dag er å skaffe seg erfaringer som kan legge seg ovenpå andre erfaringer: samskriving, skrive for å formidle, skriving sammen med andre, med betydning for andre. «Men det vil ta tid», avslutter hun med å si.

A: temaer og nøkkelbeslutninger

Hvis jeg skal sammenfatte noen av As temaer i de to intervjuene, dreier mye seg om å forstå egne tankemønstre og forestillinger om skriving, for eksempel hva som mer eller mindre ubevisst tillegges *vekt og verdi*. A har mye kunnskap om skrivingens psykologi, især når det gjelder vansker med å skrive, og hun har tydeligvis nedlagt enormt mye psykologisk arbeid for å endre gamle forestillinger og mønstre, blant annet ved å aktivt skaffe seg nye *erfaringer*. En viktig innsikt har vært at fellesskap og forpliktelser omkring skriveprosessen har gitt aktiviteten en *inter-subjektiv verdi* som går ut over det man kan gjøre på egen hånd og for egen karrieres del. A var også opptatt av å utvikle et felles språk om det vanskelige med skriving, som går ut over det udifferensierte uttrykket «skrivesperre». Hennes fortelling er et tydelig eksempel på hvor rikt og omsegripende skriving er som sosialt og psykologisk fenomen.

Ns historie: «Jeg har vel alltid vært en som skriver»

N er en mann på omlag 60 år med doktorgrad i et naturvitenskapelig fag. Han arbeider som forsker, og er en svært aktiv skribent. N vokste opp i en skrivende familie, med forfattere i flere generasjoner. Far og mor har publisert flere bøker i ulike sjangre, og det var vanlig å skrive hjemme. N: «Jeg vokste opp med både en far som hver eneste kveld satt ved skrivemaskinen og en mor som skrev mye. Far har skrevet mange bøker, og

mor har skrevet to. Og min bestemor var forfatter ... ja, det går bakover og bakover.»⁴⁷

På barneskolen hadde han glede av å skrive stil, og ble tidlig vant med å arbeide med tekster gjennom å diskutere setninger og formuleringer med sin mor.

N: «Ofte fikk jeg hjelp hjemme, og den hjelpen tror jeg funket veldig godt for meg. Mor var en veldig god pedagog for meg, sånn at når jeg leste kladdetekstene for henne, hadde hun med én gang et forslag til forbedringer mens hun hørte på, sånn her: 'kan du ikke bruke *det* ordet', eller 'den setningen må du skrive annerledes'. Ofte kan jo sånt virke ødeleggende, men jeg var vel veldig ... jeg så med én gang at hun hadde rett i det: ja, da ble det jo enda bedre.»

Gjennom dette tidlige arbeidet med tekster, ble han oppmerksom på at å skrive også er å bearbeide en tekst: «Bak en god tekst så ligger det jo en helvetes mye arbeid. Og det, det viste nok mor meg, eller det ble klart for meg allerede den gang. Hun hjalp meg med det, og gjorde det til en hyggelig greie, ikke sant, vi satt der og drakk te, og gumlet kaker og knattet setninger. Og hun var poengtert [...] Det var rett og slett gode, språklig gode forslag som jeg catchet, sånn at jeg fortsatte.»

En hendelse som gjorde inntrykk på N var fra ungdomsskolen, da norsklæreren helt uventet leste opp Ns stil i klassen, «en ganske sånn lyrisk stil fra en fisketur vi hadde, husker jeg, og så ble den lest opp i klassen, og det var, det var jeg helt overrasket over. Jeg tipper at mor har hjulpet meg med den, men det vet jeg jo ikke, men det var sikkert en fin tekst. Og så leste han den opp, og så sa han at: 'jeg tror ikke at du har skrevet denne'. Og så husker jeg at jeg ble helt stum; jeg greide verken å si ja eller nei, jeg ble bare helt satt ut.» En jente som hadde gått sammen med N på barneskolen, rakte da opp hånda og sa «jammen han *er* veldig god til å skrive stil! Det husker jeg han var på den forrige skolen òg.» Men læreren trodde det fortsatt ikke, så N fikk nedsatt karakter.

Da N var 18 år skrev han sitt første leserinnlegg, som kom på trykk i *Morgenbladet*: «Og den *husker* jeg også at mor hjalp meg litt med. Det der

47 Også i dette intervjuet er en del gjentakelser og småord fjernet. I tillegg bruker N en del dramaturgiske virkemidler som stemmeleie og kunstpauser som ikke er markert i teksten.

å lese kladd, det tror jeg har vært veldig tidlig klart for meg – som mor hjalp meg med: en *tekst er ikke ...* det er ikke bare sånn at du skriver en tekst, og så sender du den avgårde. Jeg var helt klar over at ‘*jeg kan ikke bare føre inn kladden*’. Det går ikke, for *tekst må jobbes med.*»

Arbeid, øvelse, kunsten å skrive

I intervjuet snakker N mye om at det å skrive for publisering er hardt arbeid, og bruker uttrykk som *jobbing*, *tekstarbeid*, *bearbeiding* og lignende. Andre ganger snakker han om den personlige skrivingen, og karakteriserer denne som en tilstand av flyt, en glede over eget uttrykk. Når N resonnerer omkring hva tekstarbeidet består i, knytter han dette til språkfølelse og musikalitet: «Tekster blir mye bedre hvis ... jeg har ikke tenkt på det på den måten før, men det henger jo selvfølgelig sammen med at jeg antakelig *har et visst språkøre*. Og det er jo det irrasjonelle i dette, som jeg fortsatt ikke skjønner så mye av, for det er dette problemet, når du har en dårlig setning, hva er det som gjør at det plutselig *faller inn*, at du *ser hvordan du må forandre på det?* Eller du ser at: *der* er det et ord som ikke stemmer. ‘Det er klønete å si det sånn’. Og så *får* du det riktige ordet ... og det er på en måte en sånn slags, *artistisk evne*, altså det er *innfallet*. Jeg synes det er veldig vanskelig å snakke om hvordan jeg greier å få til en god tekst, for jeg *skjønner* det ikke helt selv, det er nesten en litt sånn *musikalsk* opplevelse.»

N jobber «fryktelig» mange ganger gjennom tekstene sine: «Og det husker jeg også far sa; og det *skremte* ikke meg, men jeg husker at han sa at ‘jeg tror jeg har skrevet denne boken her, jeg tror jeg har skrevet den en 10–15 ganger’. Og da var det først for hånd, og så var det maskinskrift, og så rette, om igjen og om igjen. Og jeg husker at jeg måtte alltid skrive råtekstene med penn. Det gjorde jeg alltid. Og jeg husker at jeg følte: det er ikke helt bra, når du begynner å skrive råtekstene på pc.»

Oppmuntring og forbilder

N begynte å skrive dagbok på videregående, «fordi en litt eldre fyr på videregående gjorde det, og det var veldig kult», med «dikt og mer sanne

politiske slagord og romantiske tanker, og plutselig skjønte jeg – *det* er veldig kult, og det har jeg også lyst til å gjøre!» Så kjøpte han seg en «*ordentlig bok*», og skrev regelmessig i mange år: «Jeg bare skrev løs; det var helt uten filter.» Da N flyttet til utlandet som ung mann, skrev han brev hjem og «fortalte om løst og fast», og senere, når han skrev brev til kjærester: «bare sette seg ned og skrive sånn: hva skjer'a? Bare skrive i vei, bare fortelle om løst og fast.»

Seinere, i sin omgangskrets og på universitetet fikk N også høre at han skrev godt, og ble oppfordret til å publisere. Han framhever personer som oppmuntret ham og ga ham tillit.

N: «Etter hvert hadde jeg blitt ganske interessert i filosofi, og visste at jeg skulle bli forsker, eller jeg visste ikke det, [men] helt siden jeg var bitteliten har jeg bare drevet med dyr og planter og steiner og fugler og fisk ... ja, det har jeg alltid drevet med, sånn at det visste jeg.» N begynte å jobbe som lærer tidlig i 20-årene, og kom i løpet av et par år inn i redaksjonen for et tidsskrift. På den tiden, forteller N, var redaksjonsarbeidet preget av idédugnader og fagfilosofiske diskusjoner, blant annet om pedagogikk.

N: «Der skrev jeg en fagartikkel, og da var det flere som sa: 'Å, den er jo så velskrevet!' Og ja, jeg tror godt man kan si at: 'Ja! Det var en god tekst'. Jeg jobbet sikkert masse med den, men jeg husker ikke det nå, men det var den første naturfaglig vinklede teksten.» I redaksjonen traff han S, som var en sentral person i fagmiljøet: «Og S var utrolig generøs med meg da. Jeg har alltid vært glad for folk som oppmuntret meg til å gjøre ting, og S *gjorde det*. Han sa: 'skriv mer, da, N'.» Oppmuntret av S skrev han om en spesiell naturopplevelse: «Det ble en kjempekul tekst, og jeg husker det var masse folk som ... jo, jeg fikk veldig god tilbakemelding, det var veldig gøy! Så S har vært en litt sånn, han har *stimulert meg*, eller hjulpet meg.»

«Og så bestemte jeg meg»

Da N begynte på hovedfag fikk han tidlig høre fra sin veileder at «*du skriver så godt*». N ble glad for å høre dette, og syntes det var gøy å skrive hovedoppgave. Dataene fra hovedoppgaven brukte han til å skrive vitenskapelige artikler: «Og det er jo, det er jo flott gjort. Men *jeg* syntes jo ikke

det var så veldig flott, for jeg var jo mye eldre enn de andre studentene, og hadde allerede skrevet en del, så for meg, jeg følte ikke at det var noen *bragd* i det hele tatt. Men jeg syntes jo det var kult at jeg gjorde det. Og det bekrefter på en måte at jeg allerede da var trygg, trygg på meg selv som tekstarbeider.»

Etter hovedfag oppdaget N at det finnes en «gråsone mellom filosofi, naturfag og underholdning» der det handler om formidling. Dette er en type tekster N har stor glede av å skrive.

N: «Da fant jeg ut at det her syns jeg er så gøy, dette vil jeg ha ut i media. Og så bestemte jeg meg for å få ut kronikker, og på den tiden handlet det veldig mye om evolusjonsbiologi, hvor jeg hadde et litt annet syn. [...] Så det ble en viktig sak for meg, og da tenkte jeg, jeg *vil* ha dette ut i media. Og så skjønnte jeg, nå må jeg bare begynne å skrive, sånn at jeg kommer ut med det jeg vil komme ut med.»

N bestemte seg for å begynne å sende inn kronikker. I begynnelsen fikk han dem i retur, eller «*egentlig*, så var det ikke så mange jeg fikk i retur, jeg kan tenke meg tre, to-tre, kanskje, men ganske fort så sa de 'ja takk'. Og så, når de begynte å si ja takk, så visste jeg at nå, hvis jeg sender inn en kronikk nå, *så får jeg den inn.*» I dag har N flere artikler i store aviser hvert år, og han er også ghostwriter for kolleger. N forteller om en følelse av å ville bli hørt, for «jeg har noe alvorlig på hjertet, og det alvorlige jeg har, det er at naturen er en stor, dyp og alvorlig og gåtefull verden. Det er det som er min store ... det er *det* – altså, helt til jeg til jeg *dør*, så er det det jeg skal fortelle alle menneskene. Og det er det tydelig at jeg greier å finne en form på tekstene som gjør at mange er glade for det.»

En viktig hendelse i Ns skrivekarriere var da han bestemte seg for hvordan hans skriving skulle være, og så *greide* han det: «Jeg husker at, for seks-syv år siden så tenkte jeg at *nå* skal jeg bare være en sånn *pan-servogn* som bare skriver og skriver og skriver i ett kjørt [ler] ... Og det har jeg vært! Jeg har, i deler av året så er jeg oppe i ti manuskripter som er sendt inn til redaksjoner på en gang. [Hehe]. Jeg tror jeg var oppe i tolv i sommer, da var det tolv artikler som var rundtom, inklusive vitenskapelige artikler.»

N: «Jeg er helt sånn monoman, jeg driver bare med det. Jeg gjør det på vei til jobben, jeg gjør det når jeg kommer hjem om kvelden og jeg skriver

i *alle* helgene. Jeg står opp tidlig i helgene, og skriver i tre–fire timer gjerne en fem–seks timer også, hvis det er en artikkel som er viktig for meg.»

Å bli «dønn ærlig» – å bli forsker

Som ung var N opptatt av ulike stilistiske forbilder, som André Bjerke og Jens Bjørneboe, «der det er en kombinasjon av *eplekjekk besserwesser* og litt sånn rættætæ–språklige finesser, litt sånn, at du skal stupe kråke i språket, med en elegant penn. Og det, jeg bar nok med meg en forestilling om at sånn skulle jeg også skrive.» Etter hvert oppdaget han at det ikke fungerte for ham: «Det meste *ble* jo ikke elegant.» Dette skjedde samtidig med at han tok avstand fra sitt tidligere miljø. «Og så bestemte jeg meg for – å være *dønn ærlig* i tekstene mine, altså, i mitt hjerte når jeg skrev. Uten om og men. Bare være helt *ærlig* i teksten min uten å liksom prøve å være *elegant*, eller si det *vittig*, eller ... ja! Ikke være så poengtert, bare være helt *ærlig*. Og etter hvert som jeg har blitt forsker, så må jeg si at: ærlighet, det er bare et annet ord for, det *forskeralvor* som all, all forskning egentlig handler om. Så samtidig så føler jeg at jeg holdt på å bli forsker, og det gjorde jeg jo også.» I dag legger han vekt på å skrive på en oppriktig måte om et fenomen i verden, «men uten å være, uten å prøve å *glitre* i språket».

N: «Og det som er rart da, er at, fra tid til annen, så triller det inn en litt sånn, god setning, eller en god tanke som ... poengterer, uten at jeg har trengt å gjøre noen big deal for det.» N har ofte notisbok tilgjengelig, i lomma eller på nattbordet, «så når jeg går, eller når jeg vasker opp eller går til bussen, så skjønner jeg hvilken setning jeg skal bruke, og da skriver jeg den ned.»

«Det er et alvor»

Når det gjelder tema, må det for N være et alvor forbundet med saken: «Jeg greier ikke bare sette meg ned og skrive en tekst om [et eller annet tema]. Den må på en måte si noe dypt om mysterier, et eller annet mysterium i verden. [...] Jeg er interessert i det som ikke rimer, et paradoks, noe som er dritrart, og som ingen skjønner, og *da* syns jeg det er gøy å skrive om det. Men jeg tror at jeg har en sånn pasjon der det også sier meg

noe om noe eget, mitt eget livsmysterium da, og ikke bare noe der ute, det tror jeg er veldig viktig for meg som skribent. Og det tror jeg også de som leser legger merke til. Og at de derfor kommer litt i stuss når de leser mine tekster på en litt nysgjerrig måte, sånn at når jeg skriver om skyer, så handler det noe mer allmennmenneskelig også. Det er i hvert fall det som jeg aspirerer til, eller selv føler at ... er der, da.»

Før - men nå

N har spurt seg selv om han har blitt bedre til å skrive. «Og *det* tror jeg ikke at jeg har blitt. Men forskjellen mellom for femten år siden og nå, er at jeg er mere trygg på at jeg *vet* at hvis jeg ikke gir meg på denne teksten, så kommer det til å bli en bra tekst. Og veldig ofte så er det sånn at jeg ikke har lyst til å sette meg ned. Og så sier jeg til meg selv at 'nå tar du og setter deg ned', og skriver på, og tar det inn, og så begynner jeg, og så *åpner verden seg for meg* ... og da ser jeg at det er, dette er vidunderlig, og så begynner jeg å skrive likevel. Forskjellen på da og nå er at jeg har større selvtillit. For meg er det ikke skriving *in spiritus*, det er selvdisciplin, rett og slett. Det er å sette seg ned og ta pennen fatt, så kommer tankene litt etter litt. Men for 15–20 år siden følte jeg at det var mye mer *risikabelt*, og jeg tvilte på om det kunne bli en tekst noensinne. Da jeg var i 30-årene så hadde jeg fortsatt veldig lyst til å skrive, og visste at jeg skulle skrive bøker og sånn, men jeg vaklet mye mer, og følte at verden ikke *forsto meg*. Og det gjorde den jo selvfølgelig heller ikke. Men, ja, jeg hadde ikke noen selvtillit. Så det har forandret seg. På en måte har jeg blitt mer kontrollert, på en måte føler jeg at jeg er noe som bare putrer frem gjennom verden, fordi at nå sitter jeg ved rattet. Nå må jeg bare sette meg ned, og så kommer det.»

N: temaer og nøkkelbeslutninger

Ns beskrivelser av tekst og språk inneholder mange konkrete bilder: å stupe kråke i språket, glitre, eller som her: «teksten må være som en eneste stor karamell som bare glir inn i munnen din uten at du i det hele tatt ... får ubehag av det. Du må liksom bare flyte inn i det, og så er du

glad etterpå. Og det tar lang tid for meg, altså, å få en tekst sånn.» Refleksjonene er rike og billedskapende, med mange adjektiver, karakteristikk og språklig driv.

I oppveksten var N omgitt av folk som verdsatte tekst og skrev med eleganse. Han nevner forbilder, som André Bjerke, Jens Bjørneboe, sin egen far og folk fra samme miljø, deriblant «en redselsfull skribent». Det ser ut til at disse idealene på et tidspunkt ble en hindring for virkelig å gå inn for sin egen skriving, som han knytter til å skrive om noe vesentlig som trenger å komme ut. Ut fra disse innsiktene har N tatt kontroll over sin egen form og stil, og samtidig over sin egen identitet som skribent og forsker. Dette kommer fram gjennom de mange utsagnene som dreier seg om å bestemme seg for noe, og korrigere seg selv (nå tar du og setter deg ned ...). Den indre historien hos N er tett knyttet til innsikter, beslutninger og et tydelig før-men-nå-narrativ. N har et bevisst forhold til seg selv som skriver, og er tett identifisert med sitt stoff og sine temaer/vinklinger. Han omtaler seg som en som sitter ved rattet, og putrer fram.

En viktig forskjell mellom N på den ene siden og A og C på den andre, er at Ns utfordringer med skriving ikke ser ut til å være like eksistensielle som hos de andre: N har alltid visst at han kunne skrive og har ikke egentlig vært i tvil om dette. I den grad han uttrykker tvil, dreier det seg om hvorvidt den angjeldende teksten ville bli til noe eller om andre vil forstå ham. Men også N har utsagn som dreier seg om identitet og selvforhold, og hans beslutninger dreier seg i stor grad om *hvem* han vil være som forfatter og forsker.

Historien om C: «Skriving har for meg alltid vært vanskelig»

C er en mann rundt 40 år med samfunnsvitenskapelig doktorgrad. Han arbeider som forsker og bruker kvalitative metoder. I sin fortelling trekker C fram det vanskelige ved å skrive, og hvordan det å *lese* har hatt betydning for skrivingen. C har blitt en mer selvsikker fagskriver gjennom å øve seg, og syns ikke lenger temaet er så «farlig» som tidligere. Som vi skal se, har det vært noen nøkkelhendelser i Cs historie som ledet ham mot større frihet og selvsikkerhet i skrivearbeidet.

C starter intervjuet med å si at han har gledet seg til å snakke om skrivning, fordi det er så sjelden å få muligheten til å gjøre det. «Men, nei, når det gjelder å skrive; jeg har jo egentlig syns det har vært *veldig vanskelig å skrive*, og var ikke interessert i å skrive før jeg var på universitetet. For jeg tror at skrivningen min henger veldig sammen med lesing.»⁴⁸

I oppveksten var C ikke spesielt opptatt av skolearbeid. Unntaket var større oppgaver der man selv kunne velge tema og «få friheten til å forme noe selv; det syntes jeg var interessant.» Han husker at de fikk en slik oppgave på slutten av barneskolen. «Og da skrev jeg om stedet jeg kommer fra og vokste opp. Det syns jeg var spennende. Og så syns jeg egentlig ikke det var spennende før vi hadde tilsvarende oppgave på videregående hvor vi skulle skrive om tre verk av en forfatter, og frem til da så hadde jeg nesten ikke lest bøker. Men så skrev jeg da, jeg skrev om Lars Saabye Christensen, for det var jo noe som var enkelt og greit; jeg måtte jo spørre læreren min om å få et forslag om hva jeg skulle jobbe med.» Dette var første gang C jobbet med å lese tekster og skrive om dem, noe han likte ganske godt. Skrivning henger for C veldig tett sammen med leseprosessen: det å utforske et argument, diskutere en teori eller annen litteratur, og etter hvert, å behandle egne data.

C: «For meg så har det vært et *tungt* ... altså, det har jo vært mye *jobbing*, på en måte, ja, det har vært *trening*. Men, altså jeg har jo hatt en glede ved dette, hvis ikke så hadde jeg jo ikke fortsatt med det.» Det var først når han begynte å lese romaner at C fikk en interesse for tekst. «Jeg begynte på slutten av videregående, og da leste jeg veldig mange år i strekk, som veldig mange andre gjør, men jeg hadde ikke gjort det før da. Så det var også det å utforske verden, ja, det var rett og slett den *vanlige leseglede* som ble forsterket etter at jeg begynte å lese og syntes det var spennende. Og at det fantes så utrolig mange måter å se verden på.»

C: «Men så har jeg nok alltid hatt problemer med *rettskriving*, sånn at, jeg har jo aldri hatt noe gode karakterer i det å *skrive riktig*, språklig sett. Det har gjort at det på en måte har vært litt skummelt, da.» Språk er fremdeles vanskelig for C, men nå oppleves det ikke som så farlig lenger,

48 C snakker – raskt – mens han tenker. Av hensyn til lesbarhet har jeg fjernet en lang rekke pauser og småord, øøh, på en måte, også en del tilbaketrekninger der han korrigerer seg selv. Enkelte lengre passasjer som er fjernet er markert med en ellipse, men langt fra alle.

fordi han har et apparat rundt seg som hjelper til: «Du tør å skrive selv om det er på en måte er feil, og hvis det skal publiseres så vet du at det er sitter folk rundt, og da er det ideene som er mer viktig enn, enn språket. Ja, språk er også viktig, og jeg vel har gjort mer etter hvert for å prøve å finne en sånn *stil*, men det føles ikke så *skummelt* lenger, da, som det kanskje gjorde.»

«Jeg får jo alltid kommentarer på språket mitt»

Erfaringen av å bli rettet på, språklig, kan C fortsatt oppleve, for eksempel når han ber om innspill fra kolleger som ikke er trent i å gi tilbakemelding på utkast. C: [mørkt] «Men jeg får jo alltid kommentarer på språket mitt, så det ... Men det er [lysere] kanskje noe med at jeg er ikke så nøye lenger.» Tidligere sendte han bare fra seg tekster som han håpet var gjennomarbeidet og bra skrevet, mens nå kan han også velge å sende fra seg tekst som er uferdig, der man kan se «nyansene av et eller annet: et argument eller en analyse». Da er det imidlertid ikke likegyldig hvem man sender det til.

C: «Altså, folk leser forskjellig. Én som kjenner deg godt, kan si 'Ja, dette ser jeg at du ikke har jobbet så mye med, men det er noen fine ansatser til noe, dette bør du gå videre med'. Mens andre kan, du sender det fra deg og så leser de med et *helt annet perspektiv* enn det du hadde forventet. Det har jo skjedd. At folk, hvis jeg har sendt fra meg noe og ikke sagt at 'ja, nå er jeg interessert i argumentasjonsrekkefølgen her' så har de kanskje bare lest på språklig nivå. 'Ja, her er det *kommafeil* og sånn'. Men *det* er jo like mye min egen feil; det er jo også en læringsprosess å finne folk som er gode lesere, og så *gi retningslinjer* til hva man vil at de som skal gi tilbakemeldinger, *gir* tilbakemeldinger på.»

Det lille puffet

En nøkkelhendelse for C skjedde da han skrev en lengre oppgave på lavere grad (mellomfagsoppgave).

C: «Man kan jo fort bli veldig sånn skoleflink og *rapportere* det man vet er riktig å rapportere; men da husker jeg det var en veileder, da husker

jeg han sa at ‘*du må hive deg utpå*’. Du må hive deg utpå her, fordi ... Og det var på en måte ganske, det husker jeg som ganske sånn *viktig*, akkurat den gangen, for det å tørre å *utfordre* det som er skrevet før; komme med egne tanker, *formulere* det, som en kontrast, eller som et tillegg til ting som allerede er skrevet. Så det at en i en veiledersituasjon *oppfordrer* deg på en måte til å tre ut av en veldig sånn – sånn skoleflink måte å skrive på, til å utfordre litt mer, det husker jeg som ganske *befriende*. Og jeg tror det gikk ganske bra også. Selv om jeg tror det var sikkert han som vurderte den oppgaven [ler]. Men det å få lov til å få lov til å formulere, og skape litt sin egen stil. Det husker jeg som et veldig, veldig viktig råd, og det på en måte ufarliggjorde skriveprosessen litt, også.»

I tillegg til alt det formelle, å svare på oppgaven og dekke det den spør om, «så var det det der å – *legge noe til* fra egen erfaring eller egne tanker om hvordan dette skulle være som var, som jeg kanskje ikke hadde funnet på selv. [...] *Det lille puffet* var nok til å sette i gang en sånn prosess som gjorde at jeg valgte hovedfag videre. Det virker veldig forsterkende når man føler at man får en sånn mestringsfølelse.»

Skriving er bevegelse

C omtaler arbeidet med skriving som en rytmisk, kreativ prosess der han veksler mellom aktiviteter: «Det er den prosessen, den vekslingen mellom å lese, skrive, lese, skrive, lese, skrive, lese, skrive og i mitt tilfelle så er det også *få nye data*, intervjuer, snakke med folk. Jeg jobber jo stort sett med kvalitative metoder – intervjuer og dokumentanalyse – så den vekslingen mellom å skrive, lese, intervjuer eller lese andre dokumenter, *det* er jo det jeg liker best, for *da bruker* man jo skrivingen som et verktøy, et tanke-redskap for å få frem et argument eller en tolkning eller en forståelse av et fenomen.»

At dette er en kreativ prosess med sine egne regler, har han også fått erfare: «Til å begynne med så vet man jo ikke helt hva man driver med. Tidligere så var det sånn at man satt og skrev-og-skrev-og-skrev, og så skjønnte man ikke helt hvor *bærer* dette hen, og så kunne man kanskje skrive på tomgang en god stund. Mens *nå* er jeg mye mer bevisst på at – ‘*nå* kommer jeg ikke lenger i skrivingen, nå må jeg lese’. ‘Nå har jeg lest

nok: nå kan jeg skrive'. 'Nå må jeg ha, nå må jeg gjøre nye intervjuer'. Og de bruddene i prosessen ... Det er lettere å identifisere når man på en måte kjenner at man skal *skifte*.»

C: «Tidligere kunne man gjøre *mange, mange* intervjuer og så kunne man sette seg ned og så klarte man ikke å skrive, og visste ikke hva man skulle lese ... Men nå er det, det er en annen *rytme* på det.» Evnen til å kjenne når det er på tide å skifte har gjort skriveprosessen mer effektiv. C: «Det er jo også sånne tips jeg har fått opp gjennom studiene, at 'nå må du slutte å lese, nå må du begynne å skrive,' 'nå må du gjøre intervjuer'. Jeg har vel blitt veldig glad i å lese, etter hvert.»

«Inspirasjonen kan komme fra hvor som helst»

For C er det ingen grenser for hva som kan være inspirasjon: «Det henger vel sammen med det den første veilederen min sa om å kaste seg utpå; det å teste ut noen ideer og se hvor det bærer hen. Så inspirasjonen kan komme fra hvor som helst, den dukker jo opp når som helst, også. I intensive skrivefaser eller analysefaser så har jeg vært helt sikker på at jeg hadde med meg noe å notere på fordi ofte, så kommer man jo på ting på vei til eller fra jobb. Det å *gå*, til og fra jobb, har også vært en ganske viktig del av det å skrive, for da kommer ideene, for da er du *åpen*, du tenker eller tankene bare flyr, og plutselig så er det et eller annet, og da – jeg glemmer så fort at jeg må skrive det ned med en gang. Men ja, bare det å *gå* og tenke, bare la tankene fly.»

Skrive om å skrive

Da C holdt på med sin doktoravhandling ble han konfrontert av sin veileder, som tok opp «det vanlige», som at «'nå har du lest nok', det måtte han si en tre–fire ganger før jeg skjønnte ... Til slutt så sa han: 'NÅ er det slutt på armhevinger!' Men da hadde jeg også et sånt sideprosjekt; en logg hvor jeg skrev om skriveprosessen, sånn at jeg hadde et selvrefleksivt arbeid ved siden av det å skrive avhandling.»

C: «Jeg husker jeg så på den rett før jeg leverte avhandlingen, og da var det morsomt å se, fordi da hadde jeg skrevet ned 'nå grubler jeg over

dette’, ‘jeg får ikke dette til å stemme, nå skriver jeg videre’, og så måtte jeg forsøke å utvikle et begrepsapparat i avhandlingen. Det var morsomt å se, i ettertid. Jeg kunne kanskje skrive en liten bit om hva det var som gjorde at jeg kom på et begrep som jeg ville legge til eller utvikle; hva som hadde inspirert meg, eller kanskje jeg hadde lest en eller annen bok. Det gjør jo også at man blir mer bevisst på den prosessen og disse bruddene: nå må jeg skrive, nå må jeg lese, at man kanskje har en mer sånn overordnet tankevirksomhet rundt dette.»

C kobler loggskrivningen til sin interesse for å forstå det praktiske arbeidet omkring forskning – forskningsmetoder i vid forstand: «Det er ganske mange forskere som gjør en sånn metarefleksjon rundt arbeidet, og så ligger det bare i et appendiks som kanskje ikke blir lest. Jeg tenker at det er en utrolig viktig del av forskningen som burde vært løftet frem.»

Det var før, dette er nå

Nå skriver C ofte sammen med andre, og syns det er fint å få tilbakemelding med én gang. «Det er også fint om alle er enige om å kunne si ‘nei, dette funker ikke’ eller ‘dette var kjempefint’. Det er jo helt annerledes nå enn det det var før. Fordi ... det bryr meg ikke lenger på den samme måten. Språket også har blitt bedre.»

Før syntes han det var pinlig å vise fram tekster, også til kona si, «fordi, fordi, jeg visste at jeg liksom ikke hadde, jeg fikk det liksom ikke helt til. Og nå er det ... det er jo trenings sak. Jeg prøver å tenke struktur, ikke sant, det er også en del av skriveprosessen, det å tenke ut strukturen. Hvordan henger det sammen. Så jeg lager ofte overskrifter eller prøver å finne ting å henge det på. Tidligere så var det jo, tidligere så lagde man en struktur, og så *forholdt man seg til den*. I større grad enn nå. Nå er det ikke noe ... altså teksten, den er fritt vilt på en måte, den er ikke noe ... Så lenge det føles naturlig å revidere den og forkaste ting, så føles det helt greit. Og tidligere så var det mer sånn: hvis jeg hadde klart å skrive én eller to sider så var det, så lå det så mye jobb i det at jeg kunne aldri ... *kaste det ut*, for det var altfor verdifullt sånn at ... *hadde det verdi, så måtte det bare stå der*. Mens nå kan man bare skrive et helt utkast og så kan man tenke at dette var, ‘det funker jo ikke’, og

så, 'jaja, men jeg har jo lært noe på veien allikevel'. Så da får det bare være, da var det greit.»

Mot slutten av intervjuet forteller C at han har barn som i likhet med ham har litt tungt for dette med lesing og skriving. Hans håp er at de også kan oppdage glede ved å lese, «for jeg tror de vil få så *utrolig* mye igjen for det når de skal skrive, for de må jo skrive hele tiden på skolen. Men det er ikke så lett. Jeg prøver å fortelle min historie til dem hele tiden: 'Ja, da jeg begynte å lese mer, og mye, så ble ting mye lettere'. Og det, det er en erfaring som jeg ... prøver å dele med dem. Vi får se.»

C: temaer og nøkkelbeslutninger

Nøkkeltemaer for C er at skriving har vært og er vanskelig, men han har fått erfaringer og laget seg strategier som har gjort skrivearbeidet lettere. En spesielt viktig hendelse var oppfordringen om å å hive seg utpå med sitt eget bidrag i stedet for å bare rapportere. Skrivearbeidet ble avdramatisert ved at det ikke er om å gjøre å oppfylle idealer «der ute», men at det er det egne bidraget som har verdi. Å teste ut ideer og se hvor det bærer har også gjort det nødvendig å forholde seg til utkast som kanskje ikke blir beholdt eller videreført.

Cs fortelling har et veldig tydelig før og nå-narrativ, og intervjuet bærer preg av at den erfarne forskeren reflekterer over sitt yngre selv. C har orientert seg mot hva som kan være til hjelp, og har nyttiggjort seg råd og oppmuntring. Interessante er også hans betraktninger om hvordan han har blitt sin egen veileder ved å internalisere stemmen («NÅ er det slutt på armhevinger!») til sin egen «nå kommer jeg ikke lenger med å lese, nå må jeg skrive» og så videre.

